

Uddannelsens titel: 47871 Anbragte børn og unge med rusmiddelmisbrug

Inspirationsmaterialet er udviklet af:
Bettina Hvidberg, SOSU Nord, Aalborg
bene@sosunord.dk

1. Uddannelsens sammenhæng til jobområde (FKB)

Moder-FKB:

2629 Pædagogisk arbejde med børn og unge

Arbejdsfunktioner

Anbragte børn og unge kan have et tidligt og omfattende misbrug af rusmidler.

Det stiller krav til medarbejderne/familieplejerne, der ofte opdager og skal håndtere misbruget i det daglige arbejde med disse børn og unge. Det er vigtigt at kunne genkende et rusmiddelmisbrug og agere til barnets bedste med respekt for det enkelte barns udgangspunkt.

Samtidigt skal man kende sin rolle, de lovgivningsmæssige rammer, samt de aktører der kan/skal inddrages i arbejdet.

Deltagerforudsætninger

Den primære målgruppe er medarbejdere, som varetager pædagogisk arbejde for og med anbragte børn og unge, f.eks. pædagogmedhjælpere, familieplejere, netværksplejefamilier og undervisningsassistenter.

Deltagerne vil i vid udstrækning være medarbejdere uden en pædagogisk grunduddannelse, men for manges vedkommende med flerårig erfaring inden for arbejdsområdet. Deltagerne kan være ansat i kommunale, regionale eller private tilbud, der dækker bredt inden for spektret af anbringelsesmuligheder. Deltagergruppen kan således være sammensat af medarbejdere fra døgntilbud med forskellige målgrupper og har derfor forskellige uddannelsesbehov. Nogle af deltagerne kan have deltaget i forskellige korterevarende uddannelsesstilbud, fx AMU-uddannelser inden for familiepleje- eller døgntilbudsområdet.

Det kan anbefales, at deltagerne har uddannelsen *Arbejdet som familieplejer* (45316) eller *Arbejdet i pædagogiske døgntilbud og opholdssteder* (45747) eller har viden eller erfaringer svarende dertil.

Relevante uddannelser at kombinere med

Der er mange uddannelser for målgruppen. Følgende kan især være relevante:

40630: Børn og unge med adfærds- og kontaktforstyrrelser

40157: Arbejdet med plejebørn i puberteten

44272: Konflikthåndtering i pædagogisk arbejde

42834: Anerkendende kommunikation i omsorgsarbejdet

2. Ideer til tilrettelæggelse

De tre dage kan afholdes som en samlet uddannelse, så den fremstår som en helhed i forhold til såvel indhold som proces. Alternativt kan dagene afholdes som et splitforløb, bestående af 2 + 1 dag.

Af hensyn til oplevelsen af sammenhæng og følgeskab i processen, er det relevant, at der er en primær underviser som er gennemgående den første og den sidste dag.

Den første dag kan indledes med en introduktion af mål til uddannelsen samt en præsentation af såvel underviser(e) som deltagere og disses erfaringer med arbejdet med rusmidler og anbragte børn og unge. Det har desuden betydning for vellykket transfer, at deltagerne fra start reflekterer over deres forventninger til uddannelsen og hvordan de efterfølgende kan implementere ny viden i deres daglige arbejde.

Undervisningsformen kan være oplæg fra underviseren, suppleret med dialog baseret på deltagernes praksiseksempler. Præsentationen af deltagernes erfaringer vil give underviseren nyttig viden i forhold til planlægning af undervisningsforløbet. Praksiseksempler kan medvirke til at sikre en god praksisomsætning af uddannelsens teoretiske stof samtidig med, at deltagernes kendskab til hinandens erfaringer kan bidrage til en åben og tillidsfuld atmosfære.

Det anbefales at indlægge cases og øvelser, med det formål dels at konkretisere stoffet og dels at skabe genkendelse hos deltageren, for derved at opnå størst mulig praksisnærhed.

Der kan indlægges mindre refleksionspauser undervejs, dels efter gennemgået teori, dels med henblik på overvejelser om holdninger og følelser i forhold til de opgaver, der er forbundet med arbejdet med anbragte børn og unge med rusmiddelmisbrug.

3. Temaer

Der er ikke angivet tidsforbrug til hverken temaer eller emner, idet der bør være mulighed for at tilrettelægge uddannelsen afhængigt af deltagerforudsætninger og underviserens stil og metode. Temaers og emners rækkefølge kan derfor også varieres.

Når der i inspirationsmaterialet nævnes titler på litteratur, kan information om forfatter, forlag og udgivelsesår findes i litteraturlisten.

Temaoversigt

- Tema 1: Viden om rusmidler og misbrug
- Tema 2: Dialog og samarbejde om rusmiddelmisbrug
- Tema 3: Relevant lovgivning

Tema 1: Viden om rusmidler og misbrug

Emner under tema 1:

- Fakta om rusmidler
- Fysiske, psykiske og sociale problematikker knyttet til rusmiddelmisbrug
- Tegn og signaler på misbrug
- Særlige sårbarheder hos anbragte børn og unge

Fakta om rusmidler

For at give deltagerne et udgangspunkt for at genkende tegn og signaler på rusmiddelmisbrug, kan underviseren indlede med en gennemgang af de mest almindelige rusmidler og deres virkning.

Der kan hentes inspiration til undervisningen i *Stofmisbrugets ABC* eller *Rusmidlernes biologi*.

I undervisningen kan ligeledes indgå statistik for udviklingen i danske unges brug af rusmidler, som kan findes i årsrapporten *Narkosituationen i Danmark*, samt i antologien *Unge, rusmidler og sociale netværk*.

Fysiske, psykiske og sociale problematikker knyttet til rusmiddelmisbrug

Som familieplejer eller medarbejder på et opholdssted/døgninstitution kan ens egne holdninger, værdier og fordomme spille en stor rolle i arbejdet. Derfor er det vigtigt at få et mere overordnet indblik i tidens ungdomskultur og ungdomsfællesskaber (hent evt. inspiration i *Unge, rusmidler og sociale netværk*). Herfra kan undervisningen bevæge sig videre til spørgsmålet om hvorfor unge anvender stoffer og alkohol og hvornår de bevæger sig fra forbrug til misbrug.

Undervisningen kan præsentere en forståelsesmodel, udarbejdet af Mads Uffe Pedersen fra Center for Rusmiddelforskning og gengivet i antologien *Under huden*. Modellen er tænkt som et værktøj til at forstå kompleksiteten i udviklingen af misbrug og afhængighed og består af:

- Fire hypoteser – der kan medvirke til at forklare hvordan den unges misbrug og afhængighed udvikles
- Seks kategorier af unge – der skaber overblik over hvilke forskellige misbrugsmønstre man ser hos de unge.
- Fem faktorer – der kan beskrive de unges selvforståelse
- En samfundsmodel - der tilbyder en forståelse af hvordan misbruget og afhængigheden har udviklet sig.

Tegn og signaler på misbrug

For at kunne identificere et rusmiddelmisbrug skal deltageren have kendskab til de typiske tegn og signaler på misbrug, herunder ændringer i humør og adfærd, indsats i skolen, i det sociale liv mv.

I undervisningen kan inddrages filmklip (se litteraturlisten) med eksempler på tegn og signaler.

Særlige sårbarheder hos anbragte børn og unge

Anbragte børn og unge bærer en særlig sårbarhed med sig, som kan spille en vigtig rolle for udviklingen af et rusmiddelmisbrug. Underviseren kan gennemgå de faktorer som kendetegner den typiske unge rusmiddelmisbruger med særlig fokus på anbragte børns risiko- og beskyttelsesfaktorer, samt resiliens.

Her kan f.eks. inddrages teori om resiliens og risiko- og beskyttelsesfaktorer fra bogen *Børn i risiko*, kap.5.

I undervisningen kan inddrages case opgaver individuelt og i grupper med det formål at øve sig i at identificere risiko-/beskyttelsesfaktorer, samt tegn og signaler på misbrug (se eksempelvis casen om Michelle).

Tema 2: Dialog og samarbejde om rusmiddelmisbrug

Emner under tema 2:

- Afklaring af egen rolle og samarbejdspartnere
- Den anerkendende tilgang
- Ambivalens og motivation
- Redskaber til dialog om misbrug

Afklaring af egen rolle

Undervisningen skal bidrage til at tydeliggøre deltagerens egen rolle i arbejdet; hvad er min rolle? Hvilken relation har jeg til barnet/den unge? Hvad vil jeg opnå med samtalen? Hvem kan jeg inddrage i samarbejdet?

Opgaven som fagperson er bl.a. at være nysgerrig og konstruktiv og at hjælpe den unge med *selv* at formulere sine ønsker og komme med egne løsningsforslag til, hvordan den unge kan forandre sin situation og sit eventuelle forbrug af rusmidler.

Undervisningen bør lægge vægt på det konstruktive ved at fokusere på den unges positive ønsker til fremtiden, fordi det er med til at flytte energien fra den unges mangler til den unges muligheder.

Undervisningen bør desuden berøre vigtigheden af en afdækning af den unges netværk, herunder kammerater, familie- og pårørende, samt det professionelle netværk, så de mulige samarbejdspartnere bliver mere tydelige i arbejdet. Bemærk desuden, at de lovgivningsmæssige rammer for arbejdet behandles særskilt under Tema 3.

Til inspiration kan bruges *Samtaler med børn*.

Den anerkendende tilgang

Vi ved bedst selv, hvordan vi har det. Så kort kan man beskrive tanken bag den anerkendende tilgang til at arbejde med børn og unge og deres problemer.

Børn og unge er eksperter i deres eget liv, de rummer mange ressourcer, og de er også de eneste, der kan skabe forandring i deres eget liv. Derfor handler det at arbejde med en anerkendende tilgang om at møde barnet/den unge dér, hvor han eller hun er, og om at forstå barnet/den unge ud fra hans eller hendes eget perspektiv.

Ambivalens og motivation

Der er tre momenter i den motiverende samtale: den unges erkendelse af at have et rusmiddelproblem, den unges modstand mod at gøre noget ved problemet, og den unges tro på, at det er muligt at gøre noget ved det.

I den gode motiverende samtale oplever den unge, at du forstår ham, blandt andet ved at du sørger for at få den unges egne bekymringer og ønsker på banen og selv holder igen med de gode råd.

Redskaber til dialog om misbrug

Som fælles udgangspunkt kan underviseren gennemgå nogle grundlæggende samtalefærdigheder som aktiv lytning, ekko af nøgleord, åbne spørgsmål, empati, respekt for barnets/den unges referenceramme, feed back mv. Her kan hentes inspiration hos Peter De Jong.

I undervisningen kan desuden med fordel inddrages samtaleteknikker som validering og eksternalisering (Thorsteinsson), samt elementer om motivationssamtalen, forandring og modstand (Miller m.fl.). Førstnævnte handler blandt andet om validering som et vigtigt grundlag for forandring, samt vigtigheden af at få adskilt problemet fra barnet/den unge.

De etiske aspekter omkring dialog og samarbejde bør også inddrages i undervisningen.

Yderligere inspiration og konkrete samtaleredskaber kan hentes her:

<http://www.socialstyrelsen.dk/unges-misbrug/hjaelp-til-sarbare-unge/vaerktøj-stotte-til-forandring/stotte-til-den-unges-forandring/unges-indstilling-til-forandring>

Tema 3: Relevant lovgivning

Emner under tema 3:

- Regler om inddragelse af den unge og forældremyndighedsindehaveren
- Servicelovens bestemmelser om særlig støtte til børn og unge
- Servicelovens bestemmelser om behandlingsgaranti og handleplaner
- Regler om tavshedspligt og underretningspligt

Regler om inddragelse af den unge og forældremyndighedsindehaveren

Serviceloven slår fast, at kommunernes indsats overfor børn og unge, der har brug for støtte, skal hvile på et helhedsperspektiv. Det betyder bl.a. at kommunen har en forpligtelse til at inddrage barnets/den unges egne ressourcer, synspunkter og nærmiljø (Serviceloven §§ 46-47, samt retssikkerhedsloven §§ 4 og 10-11).

Servicelovens bestemmelser om særlig støtte til børn og unge

Det kan være relevant at gennemgå reglerne i servicelovens kapitel 11, herunder muligheden for at få en støtteperson, samt ikke mindst det anbragte barns rettigheder i forhold til partsstatus, klagerettighed, bisidder, aktindsigt mv. (Forvaltningsloven §§ 8-20).

Herudover retten til at blive hørt via en børnesamtale, samt muligheden for en bisidder via Børns Vilkår's Bisidderordning (Serviceloven §§ 48-48a)

Væsentlig er også muligheden for at gennemføre en børnefaglig undersøgelse uden samtykke (Serviceloven § 51), samt at orientere om VISOs rådgivende funktion.

Servicelovens bestemmelser om behandlingsgaranti og handleplaner

Hvis en ung har et misbrug af stoffer, der medfører alvorlige sociale og adfærdsmæssige problemer for den unge, skal kommunen sørge for et behandlingstilbud senest 14 dage efter den unges eller forældrenes henvendelse (Serviceloven § 101, BEK. nr. 714 af 19/06/2013, VEJL. nr. 9007 af 07/01/2014).

Unge, der henvender sig med et misbrug af alkohol har ligeledes krav på, at der iværksættes behandling inden for 14 dage (Sundhedsloven § 141).

Den typiske sagsgang varierer alt efter barnets alder og der er derfor grund til også at forholde sig til kommunens tilrettelæggelse af indsatsen, herunder børnefaglig undersøgelse og handleplan, samt de relevante behandlingstilbud og kombinationsforanstaltninger ("pakkeløsning" som fx et kommunalt ungeteam, der både kan fungere som bisidder, samtalepartner og hjælpe med praktiske ting).

Regler om tavshedspligt og underretningspligt

Alle, der har deltaget i grundkursus i forbindelse med godkendelsen som plejefamilie, har modtaget undervisning i reglerne om tavshedspligt og underretningspligt. Erfaring viser imidlertid, at det er vanskeligt stof, og at der i mange situationer hersker tvivl om, hvad der er rigtigt eller forkert, så underviseren kan med fordel trække reglerne op, ikke mindst med fokus på forholdet mellem de to pligter (Serviceloven §§ 153-154, forvaltningsloven og persondataloven).

4. Opgaver og undervisningsmaterialer

Case om Michelle

Michelle er 17 år og anbragt på en døgninstitution. Her har hun boet i 1 år.

Hun bliver 18 år til sommer og regner med at skulle bo for sig selv og tage en ungdomsuddannelse.

Michelle er lidt usikker på fremtiden; på den ene side vil hun gerne klare sig selv, men på den anden side er hun ikke helt sikker på, at hun kan klare det.

Rusmidler

Michelle var fuld for første gang som 12-årig og begyndte at ryge cigaretter som 13-årig. Hun var 14 år, da hun første gang røg hash sammen med nogle kammerater. Derefter udviklede det sig til brug af amfetamin og videre til kokain. Som 16-årig var hun kæreste med en fyr, der pushede, så det var forholdsvist let for hende at skaffe kokain, som hun i perioder tog næsten dagligt.

Med hjælp fra kommunen kom Michelle i et ambulans behandlingstilbud for unge og med støtte derfra lykkedes det hende at skære meget ned på sit forbrug af stoffer.

Gennem det sidste år har hun kun røget hash enkelte gange og har taget amfetamin en gang til en fest.

I forbindelse med et tilbagefald for trekvart år siden rådede Michelle's kontaktperson på døgninstitutionen hende til at genoptage kontakten til det tidligere behandlingstilbud. Det har hun gjort og de har nu samtaler ca. hver 4. uge. Michelle er glad for samtalerne og synes, at de hjælper hende til at holde sig fra stofferne.

Familie og netværk

Michelles far er død for 8 år siden pga. stofmisbrug. Hendes mor har også været aktiv stofmisbruger gennem en årrække, men er aktuelt i medicinsk behandling. Det har hun været mange gange gennem årene, men denne gang lader det til at gå bedre med at holde sig fra sidemisbrug.

Grundet misbruget og andre sociale problemer hos moren, blev Michelle på et tidspunkt anbragt i familiepleje. Hun var glad for at være hos plejefamilien, som var søde mod hende og skabte ro og rutiner omkring hendes hverdag. I forbindelse med at hendes mor i en periode havde været stoffri, blev Michelle hjemgivet. Efter nogle år, hvor det igen gik skævt for moren og Michelle var meget overladt til sig selv, blev hun anbragt på den institution, hvor hun bor i dag.

Michelle har ofte kontakt til sin mor, men deres relation er præget af skænderier og Michelle føler, at moren kun tænker på sig selv og slet ikke ser tingene fra Michelles side.

Moren har ud over Michelle også datteren Kimmie med en anden mand. Kimmie er 13 år og anbragt i familiepleje. Hun ser meget op til sin halvsøster Michelle og de ser hinanden ca. 1 gang om måneden. Michelle er glad for Kimmie og har forsøgt at tage sig godt af søsteren mens de begge boede hjemme. Michelle giver udtryk for, at hun gerne vil være en god rollemodel for Kimmie.

Omgangskredsen er skrumpet meget ind efter Michelle blev anbragt. Gennem håndbold har hun dog mødt Ida, som hun er blevet gode veninder med. Ida er lidt ældre og allerede i gang med en ungdomsuddannelse. De to laver mange ting sammen i fritiden og Michelle er rigtig glad for Ida.

Skolegang

Michelle har som udgangspunkt ingen indlæringsmæssige vanskeligheder. Hun har fagligt sagtens kunnet klare skolens krav, men grundet kaos på hjemmefronten, eget misbrug, fravær og manglende lektielæsning, kom hun meget bagud. Det virkede demotiverende for hende og hun begyndte at kede sig og lave ballade i timerne. Det førte til konflikter med lærerne og betød i sidste ende at Michelle er blevet smidt ud af 2 skoler.

Nu går Michelle på institutionens interne skole og har efterhånden fået godt fat i skolearbejdet igen. Der er meget der skal indhentes, men Michelle har genfundet modet og arbejder nu mere seriøst med opgaverne.

I forhold til den fremtidige uddannelsesplan, så er den ikke helt på plads. Michelle har fået kontakt til en UU-vejleder, der skal guide hende ift de uddannelsesmuligheder hun har. Hun og UU-vejlederen har et ok samarbejde, men Michelle synes at han snakker til hende på en måde, som giver hende oplevelsen af, at han ikke helt forstår hende.

Psykisk tilstand

Michelle har svært ved at styre sit temperament og kan fare voldsomt op – både i ord og fysisk. Når hun bliver vred kan hun kaste rundt med tingene og også finde på at angribe andre korporligt. Hun slår, når hun føler sig trængt op i et hjørne og oplever, at hun ikke selv er herre over sin reaktion.

I gennem tiden har Michelle desuden kæmpet med sit manglende selvværd. Hun undervurderer ofte sine egne evner og har ringe tro på hendes egen indflydelse. Humøret kan dog svinge en del, så hun også kan agere "verdenskvinde" med tæk på tingene, men medarbejderne på opholdsstedet oplever, at det er en facade hun sætter op.

Aktuel situation

Nu hvor Michelle snart kan se frem til at fylde 18 år, oplever medarbejderne på døgninstitutionen en stigende uro og usikkerhed hos hende. For at forberede hende til voksenlivet har hun gradvist overtaget mere ansvar for egen hverdag.

I den forbindelse har hendes kontaktperson bemærket, at hun har fået kludder i sin økonomi og har svært ved at forklare hvor f.eks. mad og tøjpenge bliver af. Ind i mellem har hun også fortalt historier om, hvor hun har sovet om natten. Medarbejderne er dog usikre på om de kan stole på det hun fortæller om nye veninder, hun har overnattet hos osv.

Michelle har haft en del fravær fra skolen de seneste 2 måneder.

Michelle har desuden ikke været til håndbold de sidste 5-6 gange, da hun klager over smerter i knæet.

Der er en ung mand som Michelle og en anden pige på institutionen kæmper noget om. Der har været højlydte konflikter, skubben og smækken med dørene, men lige i øjeblikket lader det til at Michelle har vundet den unge mands gunst. Han er 4 år ældre og i arbejdsprøvning, men ellers ved kontaktpersonen ikke så meget om ham.

Case om Nicklas

Nicklas er 16 år og anbragt i en plejefamilie. Nicklas har ADHD og har haft en vanskelig opvækst. Han har i gennem længere tid været uoplagt og irriteret, svær at få op om morgenen med en del fravær fra skolen til følge. Under en køretur med sin plejemor har Nicklas for nyligt fortalt, at han via sin nye vennekreds er blevet introduceret til hash. Først røg han sammen med de andre af selskabelige grunde, men de sidste 3-4 måneder er han begyndt også at ryge alene. Nicklas oplever, at han slapper bedre af og at det hjælper på hans ADHD symptomer. Samtidigt kan han godt selv mærke at han er glemsom, ikke orker at stå op om morgenen og at hans lommepenge har svært ved at strække til hele måneden.

Øvelse til tema 1

Denne øvelse tager udgangspunkt i casen om Michelle og knytter sig særligt til emnerne "Fysiske, psykiske og sociale problematikker knyttet til rusmiddelmisbrug", "Tegn og signaler på misbrug" og "Særlige sårbarheder hos anbragte børn og unge".

Individuel øvelse:

Læs casen om Michelle og overvej hvilke risikofaktorer du får øje på? Brug nedenstående skema. Hvilke beskyttelsesfaktorer får du øje på? Brug nedenstående skema. Hvilke tegn og signaler på rusmiddelmisbrug bliver du opmærksom på? Lav understregninger i teksten.

Risikofaktorer	Beskyttelsesfaktorer

Øvelse i grupper:

Drøft med hinanden hvilke faktorer I hver især har lagt mærke til. Hvilken rolle spiller de? Snak med hinanden om de mulige tegn og signaler på rusmiddelmisbrug I ser i casen. Hvor alvorlige er de? Hvis vi anvender modellen om ungetyper og deres sammenhæng med rusmiddelmisbrug, hvor ser I så lighedstræk med Michelle? Og hvorfor?(Der henvises til Mads Uffe Pedersens modeller)

Procesovervejelser til underviser:

Til gruppeøvelsen kan anvendes Cooperative Learning strukturen "Ordet rundt" på følgende måde: Hvert gruppe medlem nævner efter tur en faktor, som de har lagt mærke til og hvilken rolle de tænker den spiller (risiko/beskyttelse). Hvert gruppe medlem har 2 minutters taletid. Gruppen fortsætter indtil alle de fundne faktorer er nævnt.

Strukturen understøtter alles deltagelse og bidrag, samt læreprocesser som vidensdeling og kommunikative og sociale færdigheder mv.

Øvelser til tema 2

Øvelse A

Brug casen om Michelle.

Som et redskab til at danne sig overblik over barnets/den unges situation og styrke den professionelle og systematiske tilgang, kan benyttes nedenstående model.

Øvelsen kan desuden være med til at tydeliggøre ens egen rolle og afklare hvilke aspekter, der evt. mangler oplysninger om.

Model er udformet med inspiration fra Socialstyrelsens hæfte *Hele vejen rundt* (<http://shop.socialstyrelsen.dk/products/hele-vejen-rundt-redskaber-i-arbejdet-med-unges-rusmiddelproblemer>)

Læs casen om Michelle og skab dig et overblik over hendes situation ved hjælp af ovenstående model. Hvilke aspekter har du brug for at få uddybet?

Øvelse B

Brug casen om Michelle og udfyld i grupper et netværk kort over personer i Michelles netværk.

Øvelse C

Temaet *Redskaber til dialog om misbrug* kan eventuelt indledes med en Cooperative Learning struktur kaldet Ping Pong Par, hvor deltagerne to og to (ikke fra samme gruppe) skal skiftes til at nævne en grundlæggende samtalefærdighed, notere det ned og bagefter dele sin viden med sin gruppe.

Øvelse D

Brug casen om Nicklas.

Med udgangspunkt i casen og med afsæt i oplæggene om samtalefærdigheder, inddeles deltagerne i grupper af 3-4 personer.

I hver gruppe fordeles følgende roller: 1 Nicklas, 1 voksen og 1-2 observatører.

Følgende rollespil tager udgangspunkt i casen om Nicklas.
Fordel rollerne mellem jer i gruppen.

Sammen skal Nicklas og den voksne nu lave et fordele/ulempe-skema og veje de forskellige fordele og ulemper op mod hinanden:

	Fortsætte med at ryge hash	Stoppe med at ryge hash
Fordele		
Ulemper		

Observatørerne holder øje med henholdsvis den voksnes samtalefærdigheder og Nicklas' respons.

Øvelse til tema 3

Med udgangspunkt i casen om Nicklas, skal deltagerne drøfte følgende:

- Hvis Nicklas beder sin plejemor om at holde hans misbrug hemmeligt, hvilke lovmæssige regler skal plejemor så overveje?
- Hvad må/skal plejemor fortælle til hvem?
- Hvilke dilemmaer kan opstå?

5. Litteraturliste mv.

- De Jong, Peter m.fl.: *Løsningsfokuserede samtaler*, Gyldendal Akademisk, 2006
- Green, Jørgen: *Stofmisbrugets ABC*, Grifo, 2006
- Hart, Susan og Schwartz, Rikke: *Fra interaktion til relation*, Hans Reitzels Forlag, 2008
- Järvinen, Margaretha m.fl.: *Stoffer og natteliv*, Hans Reitzels Forlag og Rockwoolfonden, 2010
- Jørgensen, Per Schultz m.fl.: *Risikobørn - Hvem er de - hvad gør vi*, Det Tværministerielle Børneudvalg, 1993
- Kvello, Øjvind: *Børn i risiko*, Samfundslitteratur 2013
- Merrild, Lise og Anne Vibeke Fleischer: *Samtaler med børn*, Børns Vilkår, 2010
- Miller, William R. og Rollnick, Stephen: *Motivationssamtalen*, Hans Reitzels Forlag, 2004
- Moustgaard, Ulrikke: *Alle har brug for et frirum – historier om at skabe forandring i familier, hvor en ung bruger rusmidler*, Sundhedsstyrelsen, 2008
- Møller, Lis: *Anerkendelse i praksis – om udviklingsstøttende relationer*, Akademisk Forlag, 2008
- Døssing, Lis m.fl.: *Under huden på problemet – socialt arbejde og unge med misbrug*, Servicestyrelsen og LOS, 2007
- Pedersen, Mads Uffe m.fl.: *Unge, rusmidler og sociale netværk*, Aarhus Universitetsforlag, 2010
- Rindom, Henrik: *Rusmidlernes biologi*, Sundhedsstyrelsen, 2001
- Rohr Sørensen, Karina: *Stof til eftertanke – idéer til arbejdet med unge misbrugere og deres forældre*, Københavns Amts Behandlingscenter for Stofmisbrugere, 2008
- Schibbye, Anne-Lise Løvlie: *Relationer – et dialektisk perspektiv*, Akademisk Forlag, 2005
- Socialstyrelsen: *Rusmiddelmisbrug i socialfagligt perspektiv*, 2010
- Socialstyrelsen: *Hele vejen rundt – redskaber til arbejdet med unges rusmiddelproblemer*, 2012
- Thormann, Inger: *De voksne børn – om omsorgssvigt og resiliens*, Hans Reitzels Forlag, 2009
- Thorsteinsson, Haldur Gilstón m.fl.: *Jeg kommer heller ikke i dag – om støtte af sårbare unge i uddannelse*, Undervisningsministeriet og Psykiatrifonden, 2010

Film om rusmiddelmisbrug

- De vilde unge*, Angels Production, 2002 (<http://filmcentralen.dk/grundskolen/film/de-vilde-unge>)
- 100 dage uden stoffer, DR dokumentar fra 2011.

Links til film om rusmiddelmisbrug

- http://behandlingscenterodense.dk/topmenu/bkursur_og_supervision/efor_skoler/dfilm
- <http://www.socialstyrelsen.dk/unges-misbrug/tema-artikler-og-film/film/taletid-til-de-unge>
- http://www.youtube.com/watch?v=8YginesKP6E&list=PL1B0o_DA6zcgw0q0Gh1VmCpUL6MJb84W&feature=player_embedded
- <http://www.dr.dk/tvaers/problemer/hash-stoffer>

Andre nyttige links

- <http://www.socialstyrelsen.dk/unges-misbrug/unge-og-rusmidler>
- http://www.uturn.dk/prof_viden.html